

Sepulkrální
a drobná architektura

Sepulkrální a drobná architektura

Název sepulkrální architektura je odvozen od latinského slova sepulcrum, což znamená hrob. S pohřbíváním mrtvých již od počátku souvisely zvláštní rituály, které se v průběhu věků měnily. Každá historická doba tak zanechala svůj osobitý hmotný doklad víry i estetického cítění člověka. Romantické hřbitovy a umělecky hodnotné náhrobky i v současnosti vzbuzují bázeň a obdiv.

Drobná nesakrální (necírkevní) architektura představuje zajímavou skupinu zejména sochařských památek, která se vztahuje k neobvyklým událostem nebo k významným osobnostem.

Sepulkrální architektura

Sochařská a drobná architektura

Dolní Březinka

¹ Napoleonský hřbitov

Žulový obelisk dal v roce 1841 na místě, kde bylo do společných hrobů pohřbeno až 1 200 vojáků, vztyčit majitel panství Jan ze Salm-Reifferscheidtu. Za napoleonských válek totiž v nedalekém světelském zámku fungovala vojenská nemocnice, pečující o raněné a nemocné všech válčících stran.

Jihlava

² Vojenské hřbitovy

Jihlavský ústřední hřbitov byl vysvěcen v roce 1869. Po obou světových válkách byl rozšiřován o vojenské hřbitovy. V roce 1919 vznikla část hřbitova, kde odpočívají padlí v 1. světové válce. Po skončení 2. světové války zde bylo v roce 1946 pohřbeno přibližně 400 sovětských padlých vojáků. V 90. letech 20. století byl hřbitov rozšířen o hroby německých vojáků padlých ve 2. světové válce.

Pacov

³ Vojenský hřbitov

Vojenský hřbitov z 2. světové války najdeme v lese u Ondřejovic jihozápadně od Pacova. Odpočívá tady 284 německých vojáků, kteří zemřeli ve válečném zajetí. Část jich podlehla tyfu, který v zajateckém táboře řádl. Na poměrně velké zelené ploše hřbitova se nacházejí pamětní desky a sedm trojic drobných kamenných křížů jako symbolická památka na tyto vojáky.

Žďár nad Sázavou

⁴ Dolní (morový) hřbitov

Dolní hřbitov je jednou z prvních staveb, kterou pro žďárský klášter, konkrétně opata Václava Vejmluvu, realizoval architekt Jan Blažej Santini-Aichel. Stavbu hřbitova vyvolala reálná hrozba morové epidemie, která se ovšem žďárskému panství nakonec vyhnula.

Původně byl vybudován jako centrální útvar s tím, že jeho půdorys ve tvaru rovnostranného trojúhelníka a tři kaple odkazovaly na svatou Trojici.

V roce 1755 pak došlo k rozšíření hřbitova, které ovšem narušilo původní trojiční symboliku.

Netín

⁵ Hrobka Lobkowiczů

Novogotickou kapli, jež slouží jako hrobka knížat z Lobkowicz, nechala v letech 1869–1871 vystavět kněžna Leopoldina Liechtensteinová, provdaná princezna Lobkowicz. Autorem je brněnský architekt Augustin Prokop.

Hřbitovní kaple Lobkowiczů se skládá ze spodní hrobky Věch dušiček a horní kaple Sedmibožné Panny Marie.

Jemnice

⁶ Hrobka Pallavicinů

Novoklasicistní hrobka pro italskou šlechtickou rodinu Pallavicini byla postavena dle návrhů vídeňského dvorního architekta Otto Hofera v letech 1901–1902. Na její výzdobě se podílelo několik dalších významných umělců, především Ignác Weirich. Budova centrálního půdorysu s kupolí je vynikajícím příkladem sepulkrální architektury.

Jimramov

⁷ Hrobka Belcrediů

Rodinná hrobka hrabat Belcrediů v Jimramově byla vystavěna v roce 1832 v romantizujícím stylu z lomového kamene s gotizujícím průčelím. První pohřeb zde proběhl roku 1838. Stavba stojí mimo hřbitov.

Náměšť nad Oslavou

⁸ Hrobka Haugwitzů

Empírová hřbitovní kaple z let 1822–1825 byla postavena jako rodová hrobka majitelů náměšťského panství Haugwitzů za Jindřicha Viléma Haugwitzů podle návrhu vídeňského architekta Josefa Kornhäusela. Mramorové skulptury v interiéru jsou dílem vídeňského sochaře Josefa Kliebera.

Pohled

⁹ Náhrobek hraběnky Anny von Unwerth

Náhrobek je opřený o venkovní zeď kostela sv. Ondřeje. Jedná se vlastně o tzv. kenotaf (symbolický hrob, ve kterém není nikdo pohřben) věnovaný manželce Josefa hraběte z Unwerthu, která byla pohřbena v Mníšku pod Brdy. Autorem díla je Václav Prachner, někdy po roce 1816.

Lhotice

¹⁰ Hrob – Oldřich Škroup

Netradičně řešený kamenný náhrobek patří Oldřichu, synovi Františka Škroupa, skladatele národní hymny. Oldřich zemřel ve věku pouhých 11 let na tyfus. Stalo se tak o letních prázdninách, které trávil u své tety a strýce Kamešových ve Lhoticích.

Petrovice

11 Brzdné znamení

Kamenný sloupek čtyřhranného půdorysu, připomínající boží muka, sloužil jako dopravní značka – upozorňoval formany, že se blíží prudký svah a že je nutno, často plně naložený, povoz přibrzdit.

Arnešovice

12 Milník

Žulový milník obeliskového tvaru, nacházející se na okraji obce, pochází z doby po roce 1875. Milníky měly především orientační funkci, neboť při dálkových cestách a silnicích udávaly směr a vzdálenosti do větších měst. Na současné místo byl milník přenesen při budování kanalizace.

Mnich

13 Památník slovanského Bratrství

Bezprostřední inspirací pro vznik pomníku byl střet partyzánské skupiny s místní německou posádkou nečekaně podpořenou pancéřovým oddílem SS, při kterém padlo deset českých, dva sovětských a jeden jugoslávský partyzán. Položení základního kamene památníku v roce 1946 se účastnil ministr národní obrany generál Ludvík Svoboda a sovětský velvyslanec V. Zorin. O rok později byl památník slavnostně odhalen za přítomnosti ministra zahraničních věcí Jana Masaryka. Autorem památníku je akademický sochař Jan Přerovský z Tábora.

Jiřice

14 Pomník obětem 1. světové války

Pískovcová plastika z roku 1920, která je komponována jako hrob padlého hrdiny, nad nímž stojí jeho plačící žena a děti, je dílem Emanuela Kodeta. Sochař je autorem známé sochy Jana Žižky u Sudoměře.

Telč

15 Pomník obětem 1. a 2. světové války

Žulový pomník s bronzovým reliéfem zobrazujícím francouzského legionáře najdeme v parku na Náměstí Hrdinů v Telči – Podolí. Málokdo ví, že se jedná o část prvního monolitu architekta Jože Plečnika určeného pro druhé nádvoří Pražského hradu, toho, který se při převozu z mrákotínského lomu na telčské nádraží přelomil na dvě části. Menší úlomek prasklého monolitu věnoval prezident T. G. Masaryk na vytvoření pomníku padlým za světové války v Telči.

Žižkovo Pole

16 Mohyla Žižkova

Pomník na místě, kde údajně skončil 11. října 1424 husitský vojevůdce Jan Žižka, byl vystavěn z iniciativy Obce sokolské a vlastivědných spolků k příležitosti 450. výročí jeho úmrtí. Projekt zpracoval architekt Antonín Wiehl a stavbu realizoval roku 1874 stavitel Josef Šupich.

Stržanov

17 Hraniční kámen

Zemská hranice se formovala zhruba od 12. století, její podoba se postupně přeměňovala v souvislosti s držbou půdy a jejími vlastníky a také zakládáním klášterů, měst i vsí. Hraniční kámen dělí Moravu a Čechy nejen rozděljuje dvě země Koruny české, ale zároveň byl milníkem značícím hranici sousedících panství. Mohutná čtyřboká kamenná stéla nese na přední straně nápis „Landgrenze“, tedy zemská hranice, směrem k české straně pak je do kamene vytesáno: „Kronland: Böhmen. Herrschaft: Vojnov Městetz. Čechy“, tedy „Královská země: Čechy. Panství: Vojnův Městec. Čechy“, na opačné straně směrem na Moravu je nápis: „Kronland: Mahren. Herrschaft: Saar. Morava“, v překladu „Královská země: Morava. Panství: Žďár. Morava“.

Jihlava

18 Hraniční pylony

Čtyři hraniční pylony byly postaveny z rozhodnutí Marie Terezie jako řešení předchozího sporu o průběh zemské hranice mezi Čechami a Moravou severně od řeky Jihlavy. Proto každý z nich nese znaky obou zemí lva a orlici. Zhotovil je polenský sochař Viktor Václav Morávek.

Nové Město na Moravě

Sochařská galerie v plenéru

Díky tvorbě slavných rodáků (Jan Štursa, Vincenc Makovský) vlastní Nové Město na Moravě originální a ojedinelou sochařskou galerii, která zdobí jeho veřejná prostranství.

¹⁹ Kašna se sochou Píseň hor

 Kašna nazývaná Píseň hor pochází z roku 1891. Sochařské dílo uprostřed kašny je prací významného sochaře a rodáka z Nového Města na Moravě Jana Štursy. Originál sochy z roku 1905 je dnes vystaven v chodbě Horáckého muzea, ve kterém jsou uloženy také dva předchozí návrhy.

²⁰ Kašna se sochou Vratislava z Pernštejna

 Kašna o půdorysu čtyřlístu se sochou Vratislava z Pernštejna z roku 1871 byla vytvořena na zakázku města jako vzpomínka na dobu, kdy novoměstské panství spravoval právě tento pernstejnský šlechtic. Autorem sochy v dobovém renesančním oděvu je Karel Dvořák. V roce 1902 památku restauroval sochař Jan Štursa.

²¹ Socha Raněný

 Socha Raněný je vrcholným protiválečným dílem sochaře Jana Štursy. Bronzová plastika stojící před Štursovým rodným domem byla odlita a odhalena v roce 1965 jako památník obětem druhé světové války. Sádrový originál z let 1920–1921 je vystaven v Horáckém muzeu.

²² Sousoší Pohřeb v Karpatech

 Kamenné pískovcové sousoší uniformovaných legionářů na mohutném podstavci bylo vytesáno v roce 1932 podle předlohy dřevořezby Jana Štursy z let 1917–1918. Původní návrh, vytvořený během války, který zobrazoval postavy v rakouských uniformách, přepracoval později sochař Jan Štursa pro pomník obětem 1. světové války v Předměřicích nad Labem a Místku.

Horní Dubenky

23 Památník husitský

Mohutný pamětní kámen s pozlaceným kalichem na vrcholu byl vztyčen roku 1923 na paměť zde padlých husitských bojovníků. K bitvě mělo dojít kolem sv. Martina roku 1423. Husitské vojsko táhlo z Telče do Pelhřimova a u Horních Dubenek bylo dostiženo spojenými vojsky Jana a Menharta z Hradce. Postavení památníku inicioval Pavel Ferdinand Lanštják, farář evangelického sboru v Horních Dubenkách. Na zadní straně památníku je vyryta poznámka o věnování pozemku a kamene Josefem Drápalem.

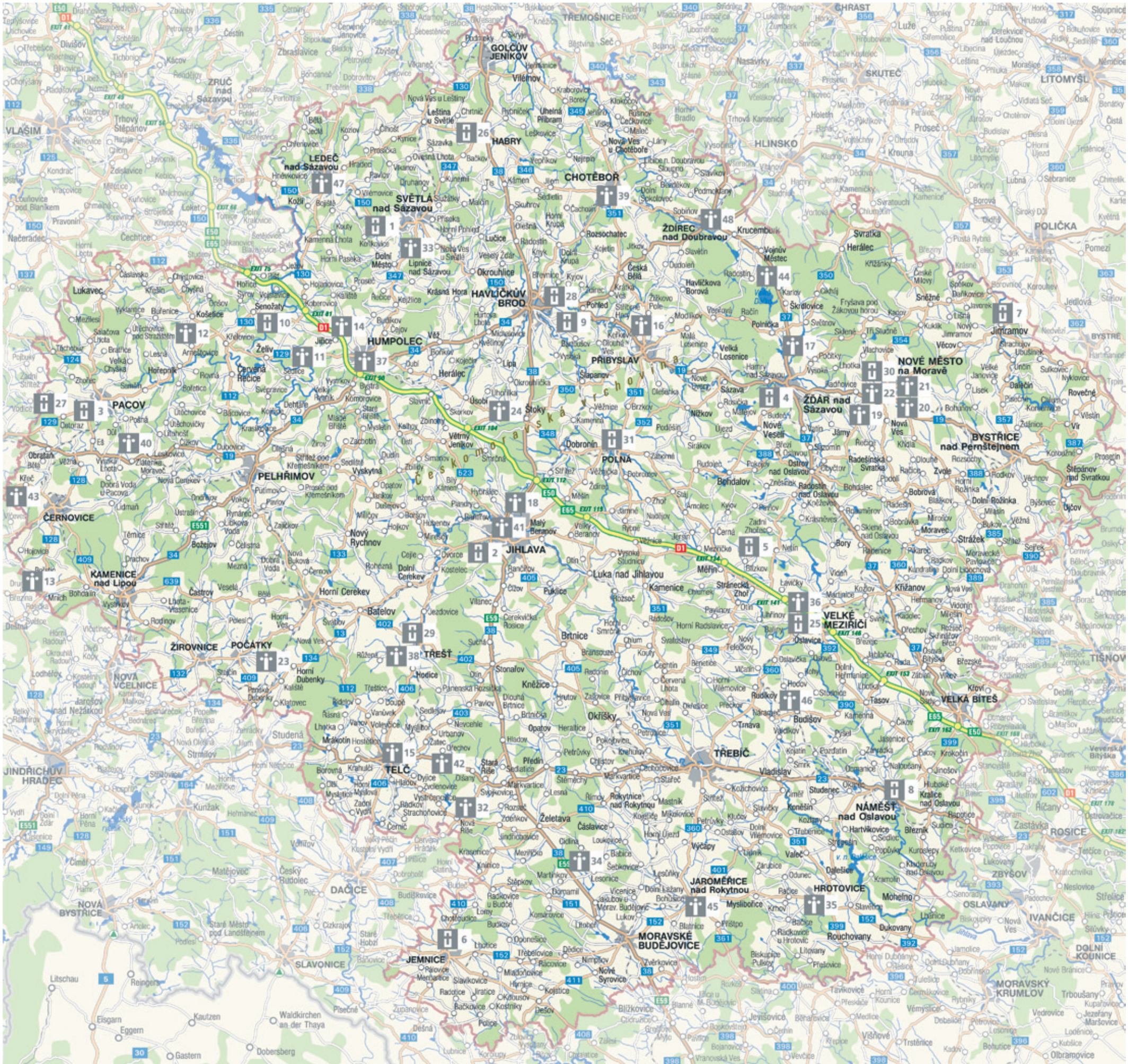
Štoky

24 Památník bitvy u Štoků

Žulový památník z roku 2005 připomíná bitvu z prosince 1805, ke které došlo nedaleko obce Štoky. Rakouské vojsko pod vedením arcivévody Ferdinanda zde bojovalo proti bavorskému vojsku podporujícímu Napoleona.

Sepulkrální a drobná architektura

Sepulkrální architektura

Sochařská a drobná architektura

0km 4km 8km 12km 16km 20km

Sepulkrální a drobná architektura prezentovaná v publikaci

1. **Napoleonský hřbitov, Dolní Březinka** 49°39′41.753″N, 15°23′11.987″E
2. **Vojenské hřbitovy, Jihlava** 49°23′37.96″N, 15°34′11.968″E; 49°23′39.609″N, 15°34′10.784″E; 49°23′40.297″N, 15°34′10.891″E
3. **Vojenský hřbitov, Pacov** 49°27′22.92″N, 14°59′12.263″E
4. **Dolní hřbitov, Žďár nad Sázavou** 49°35′6.933″N, 15°56′2.244″E
5. **Hrobka Lobkowiců, Netín** 49°25′1.281″N, 15°57′5.04″E
6. **Hrobka Pallavicinů, Jemnice** 49°2′29.283″N, 15°33′58.773″E
7. **Hrobka Belcrediů, Jimramov** 49°38′9.824″N, 16°13′17.82″E
8. **Hrobka Haugwitzů, Náměšť nad Oslavou** 49°12′34.967″N, 16°9′24.448″E
9. **Náhrobek hraběnky Anny von Unwerth, Pohled** 49°36′13.144″N, 15°39′1.605″E
10. **Hrob Oldřicha Škroupa, Lhotice** 49°33′34.101″N, 15°14′56.419″E
11. **Brzdné znamení, Petrovice u Humpolce** 49°32′22.719″N, 15°17′2.145″E
12. **Milník, Arneštovice** 49°31′49.338″N, 15°7′17.633″E
13. **Památník slovanského Bratrství, Mnich** 49°18′10.12″N, 14°57′38.324″E
14. **Pomník obětem 1. světové války, Jiřice** 49°33′11.571″N, 15°19′7.694″E
15. **Pomník obětem 1. a 2. světové války, Telč** 49°10′50.596″N, 15°27′41.28″E
16. **Žižkova mohyla, Žižkovo Pole** 49°36′10.544″N, 15°44′12.608″E
17. **Hraniční kámen, Stržanov** 49°35′29.209″N, 15°56′7.538″E
18. **Hraniční pylony, Jihlava** 49°25′23.322″N, 15°35′53.252″E; 49°24′48.882″N, 15°35′28.304″E; 49°24′36.909″N, 15°35′42.515″E; 49°25′35.666″N, 15°36′43.047″E
19. **Kašna se sochou Píseň hor, Nové Město na Moravě** 49°33′36.035″N, 16°4′22.859″E
20. **Kašna se sochou Vratislava z Pernštejna, Nové Město na Moravě** 49°33′39.854″N, 16°4′26.589″E
21. **Socha Raněný, Nové Město na Moravě** 49°33′42.695″N, 16°4′26.713″E
22. **Sousoší Pohřeb v Karpatech, Nové Město na Moravě** 49°33′43.396″N, 16°4′31.421″E
23. **Husitský památník, Horní Dubenky** 49°15′38.695″N, 15°18′25.73″E
24. **Památník bitvy u Štoků, Štoky** 49°29′3.662″N, 15°35′28.574″E

Neprodejné.

www.dedictivivysociny.cz

Další zajímavé objekty sepulkrální a drobné architektury kraje Vysočina

25. **Hřbitov na Moráni, Velké Meziříčí** 49°21′15.522″N, 16°11′1.21″E
26. **Hrobka Pottingů, Habry** 49°45′20.002″N, 15°29′7.83″E
27. **Hrobka Deymů, Cetoraz** 49°27′32.533″N, 14°57′18.376″E
28. **Hrobka Sylva – Taroucca, Pohled** 49°36′31.472″N, 15°38′47.075″E
29. **Hrobka Schumpeter a Killian, Třešť** 49°38′7-8819
30. **Náhrobek správce kadovské hutě Františka Plocka, Nové Město na Moravě** 49°34′1.698″N, 16°4′27.193″E
31. **Hrob Karla Havránka, Polná** 49°29′2.182″N, 15°42′46.375″E
32. **Památník Janu Nepomuku Františku Pelikánovi, Bohuslavice** 49°9′9.085″N, 15°34′3.906″E
33. **Památník zrušení roboty, Nová Ves u Světlé** 49°38′40.011″N, 15°25′59.059″E
34. **Památník nevolnického povstání, Lesonice** 49°6′28.471″N, 15°45′22.736″E
35. **Památník bombového útoku v roce 1945, Hrotovice** 49°6′29.132″N, 16°3′25.418″E
36. **Památník popraveným v roce 1945, Velké Meziříčí** 49°21′17.533″N, 16°0′46.008″E
37. **Památník rumunským vojákům, Humpolec** 49°31′51.471″N, 15°21′30.254″E
38. **Pomníky obětem 2. světové války ve dvoře radnice, Třešť** 49°17′25.448″N, 15°29′3.011″E
39. **Pomník obětem 1. a 2. světové války, Chotěboř** 49°42′58.531″N, 15°40′13.51″E
40. **Pomník obětem 2. světové války, Leskovice** 49°25′48.964″N, 15°4′48.902″E
41. **Pomník královské přísahy, Jihlava** 49° 24′ 23.45″N, 15° 35′ 09.05″E
42. **Památník paravýsadku Out Distance, Ořechov** 49°11′51.17″N, 15°31′42.816″E
43. **Pomník táboorské bitvy, Křeč** 49°23′16.05″N, 14°56′5.417″E
44. **Vstupní prána se sochařskou výzdobou do panské obory, Karlov** 49°38′35.755″N, 15°54′45.804″E
45. **Sochy antických božstev v zámeckém parku, Jaroměřice nad Rokytou** 49°5′35.275″N, 15°53′31.051″E
46. **Sochy sfing v zámeckém parku, Budišov** 49°16′36.688″N, 16°0′32.396″E
47. **Socha Jana Husa, Ledeč nad Sázavou** 49°41′41.3″N, 15°16′36.968″E
48. **Socha slévače, Nové Ransko** 49°41′28.253″N, 15°47′47.333″E

www.dedictivivysociny.cz

www.dedictvivysociny.cz

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

ROP
Jihovýchod

Kraj Vysočina

Investice do vaší budoucnosti. Spolufinancováno Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a krajem Vysočina.

Vydal: Krajský úřad kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, květen 2011, Žižkova 57, 587 33 Jihlava, tel.: 564 602 111, www.kr-vysocina.cz

Neprodejné.